

Сенковскій, *Волга* е финска дума и значи първоначално светъ („свѣтой“). (Ср. двѣтъ форми отъ черемиския глаголъ „да се свети“ волгалтемъ и волгусертемъ въ Аделунговия „Митридатъ“ стр. 544. и 545.). Нѣкога Волга и Идилъ сж съставляли единъ общъ географски терминъ, защото Идилъ значи собствено рѣка, така че наедно Волга-Идилъ значело Света-Рѣка. (Ср. руското простионародно име Волга-Рѣка). По-послѣ първиятъ елементъ останалъ да се употрѣбѣ само въ Европа, а вториятъ само въ Азия. (Собраніе Сочиненій Сенковского, Барона Брамбеуса, т. IX. СПб. 1859. Статия Энциклоп. Лексикона р. 215.).<sup>1)</sup> Както и да е въпрочемъ, насъ не интересува значението на коренната дума Вол въ Волга, а фактътъ, че името на рѣката е финско, а не славянско или турско, и по-специално западно финско, което напълно се съгласява съ прѣдположението на *Коскинена*, че западнитѣ фини сж живѣли нѣкога по сѣрдното течение на Волга, отъ гдѣто сж се прѣселили на сѣверъ по течението на р. Юга (окончанието -нга на много рѣки въ бассейна на Волга е донарско. Ср. *Смирновъ*, *Пермяки* р. 203.)

Сѣдѣ като установихме приблизително етимологията на името, намъ ни остава да прослѣдимъ и неговата история. И туку ние узнаваме слѣдното:

За първи пътъ името Волга се срѣща у руския лѣтописецъ Нестора (около 1100.). На западъ то става извѣстно въ XIII. вѣкъ изъ пѣтописитѣ на италианския Миноритъ Plano Carpini (1246.), Benedictus Polonus и др. отъ тамъ у Vinc. Bellovacensis Speculum, hist. l. 31. 21: fl. Neper, Don, Volga. Сегашнитѣ фински и турски населенія, които обитаватъ брѣговетѣ на Волга не познаватъ това име. Послѣднитѣ наричатъ рѣката Аталъ, Ателъ, Адель, Идель. Въ подобна форма намерваме името още въ 569. година у византийския писателъ Менаандра (Атила), и у арабскитѣ срѣдновековни географи и пътешественици (ибн-Батута, Едриси и пр.). Мордовцитѣ казватъ на Волга Rhaa = рѣка, Черемиситѣ — Юль или Джуль.<sup>2)</sup>

Както виждаме името Волга се явива въ литературата по-късно. Че то е съществувало обаче много по-рано, за това не се изискватъ много доказателства, като се вземе прѣдъ видъ чисто финската форма на името. Рускитѣ славяни сж го приели слѣдователно по традиция. Кои фини сж го употрѣбѣли най-напрѣдъ, това е мъчно да се каже. Само по окончанието негли би могло да се сѣди, че племето, което най-напрѣдъ е наричало рѣката така (Волга) ще е принадлежало къмъ по-сѣтишната група на западнитѣ фини. Фактътъ, че днесъ ни една отъ финскитѣ народности, които живѣятъ въ бассейна на Волга, не употрѣбѣ това име, показва само, че то ще е много старо,

<sup>1)</sup> Смирновъ *Пермяки* р. 106. тѣкува името на единъ притокъ на Вичегда-Воль отъ вогулскія уолъ = рѣкавъ.

Ср. по-горѣ тѣкуванieto на Татищева, р. 617, Волга = „Судоходная“ по сарматски.

<sup>2)</sup> Ср. Dr. J. J. Egli, Nomina Geographica s. v., *Peschel*, Geschichte der Erdkunde р. 151, *Säfar*. Starož I, 499, *Humboldt*, As. centr. 2. 505. *Klaproth*, mem. 2. 374. — Опитътъ на P. Cassel за жалостъ ни е неизвѣстенъ (Anz. K. D. Vorzeit N. F. 9. 36.). За старитѣ пътешествия отъ XIII в. вж. *D'Arceus*, Recueil de voyage, т. IV.